

Ba đáng mát má tráu cay, Sao anh cháng hái nháng ngày còn không ?

1

Trèo lên cây bưởi hái hoa,
Bưởi cáng ván cà hái ná tám xuán.
Ná tám xuán ná ra xanh bác,
Em có cháng anh tác tám thay !

2

Ba đáng mát má tráu cay,
Sao anh cháng hái nháng ngày còn không ?
Bây giờ em đã có cháng,
Nhá chim vào táng nhá cá cán câu.
Cá cán câu bát đâu mà gá,
Chim vào táng bát thuá nào ra ?

3

Có lòng xin tá ná lòng,
Đáng đi tái náa mà cháng em ghen !

Cây bưởi đang có trái

Chùm thơ này đã có trong dân gian từ lâu ; nhưng người sáng tác nó là chủ mát bài ca dao thuán túy ; mà đã là ca dao thì không biết ai là tác giả . Gọi nó là chùm thơ vì đây không phải là một bài mà là ba bài hợp lại, gieo theo thể liên vận, gọi tên vì “Giai thoại Đào Duy Từ”.

Trèo Lên Cây Bối i ...

Tác Giả: Nguyán Văn Thái

Thứ Năm, 04 Tháng 8 Năm 2011 06:08

Truyán kä räng : Năm Đinh Mão (1627), Chúa Tränh Đàng Ngoài muän bät hä Nguyán Đàng Trong phäi thän phäc, bän cä đoàn sä giä mang säc vua Lê vào phong cho Sãi Väng (Chúa Nguyán Phúc Nguyên) và đòi Sãi Väng phäi cho con vào chäu, đäng thäi phäi näp 30 con voi cùng 30 chiäc thuyän làm lä vät cäng näp nhà Minh. Chúa Sãi không chäu, nhäng bä ngoài chäa biät xä trí ra sao, bän häi häp triäu thän häi mäu kä. Läc Khê häu Đäo Duy Tä khuyên chúa Sãi bäc đäu cä nhän säc phong, räi sau sä tìm kä đäi phó.

Ba năm sau, thäy thäi cä thuän läi, bäy giä Läc Khê häu mäi bàn väi Sãi Väng, sai thä làm mät chiäc mâm đäng có hai đäy, bä säc vua Lê phong kèm väi mät tä giäy có 4 câu chä Hán vào giäa, räi hàn kín läi. Trên mâm cho bày nhiäu lä vät häu hänh, räi cä Läi Văn Khuông làm sä giä mang ra Thăng Long (Hà Näi này nay), tä nä vua Lê và Chúa Tränh.

Nhä có chuän bä träc, khi ra kinh đô yät kiän Chúa Tränh, Läi Văn Khuông äng đäi rät trôi chäy. Chúa Tränh häu đäi, cho phép Khuông cùng phái đoàn sä giä đi thăm kinh thành, đä chä Chúa đäy bäo. Trên đäng đi, Khuông lén mä cäm nang cäa Đäo Duy Tä trao cho tä träc. Đäc xong, Khuông cùng cä phái đoàn län trän vä Nam. Thäy phái đoàn sä giä đät ngät trän vä, Chúa Tränh sinh nghi, bän cho ngäi đäp vä mâm lä, läi thäy tä säc phong khi träc, và 1 tä giäy viät bän câu thä chä Hán sau :

« Mâu nhi vô đäch
Mäch phi kiän tích
Ái läc tâm träng
Läc lai täng đäch ».

Cä triäu đänh không ai hiäu ý nghĩa bài thä, cuäi cùng Tränh Tráng phäi cho mäi mät nhà nho thông thái uyên bác täi giäi nghĩa. Đäc xong, nhà nho giäi thích räng :

Mâu nhi vô đäch nghĩa là chä Mâu không có đäu phäy là chä Dä ;

Mäch phi kiän tích nghĩa là chä Mäch bä bät chä Kiän còn läi là chä Bät ;

Ái läc tâm träng nghĩa là chä Ái đä mät (läc) chä Tâm thì thành chä Thä ;

Và Läc lai täng đäch nghĩa là chä Läc đäi đäch (täng đäch) väi chä Lai là chä Säc.

Väy, gäp cä 4 chä mäi läi thành câu : « Dä Bät Thä Säc » nghĩa là « Ta không nhän säc phong

»

Nghe xong, Tränh Tráng väi hét lính đäi bät Läi Văn Khuông, nhäng lúc đó Khuông cùng cä phái đoàn đã cao chäy xa bay räi.

Trèo Lên Cây Bưởi ...

Tác Giả: Nguyễn Văn Thái

Thứ Năm, 04 Tháng 8 Năm 2011 06:08

Trò nh Tráng mu n ra quân đánh Chúa Nguyễn nh ng g p lúc Cao B ng và H i D ng đ u có gi c giã n i lên, đành ph i hoãn i.

Trò nh Tráng cho ng i dò la bi t đ c vi c Sãi V ng không nh n s c phong đ u do m t tay L c Khê Đào Duy T bày đ t ra c . Chúa Trò nh tính k làm sao đ l i kéo L c Khê b Chúa Nguyễn (Đàng Trong) v v i tri u đình vua Lê và Chúa Trò nh (Đàng Ngoài).

Chúa Trò nh p m u, sai ng i mang nhi u vàng b c bí m t vào bi u Đào Duy T , kèm m t b c th riêng v i 4 câu th :

1

« Trèo lên cây bưởi hái hoa,
Bưởi c xu ng v n cà hái n t m xuân.
N t m xuân n ra xanh bi c,
Em có ch ng anh tí c l m thay ! ».

Đây ch là m t trong các lo i hoa t m xuân
(có màu xanh bi c, g n nh là màu tím).

L i th nói đ n chuy n anh (Chúa Trò nh) và em (Đào Duy T) thu nh , trèo cây hái hoa bưởi, bưởi c xu ng v n cà hái n hoa t m xuân. Ý th trong nh ng c, là l i nh n nghĩa tình, nh c ông r ng t tiên, quê quán v n Đàng Ngoài. N u tr v s đ c tri u đình tr ng đ ng còn n u không thì ng m ý đe do .

Ng i ta đ n r ng Đào Duy T đã xây m cho cha m t i Bình Đ nh đ tránh b Đàng Ngoài kh ng ch theo cách làm c a Gia Cát L ng đón m c a Kh ng Duy vào Hán Trung thu x a. Vì th Đào Duy T không s h i Chúa Trò nh tr thù ; và ông đã tr l i quà t ng và vi t bài th phúc đáp Chúa Trò nh nh sau :

2

« Ba đ ng m t m tr u cay,
Sao anh ch ng h i nh ng ngày còn không ?
Bây gi em đã có ch ng,
Nh chim vào l ng nh cá c n câu.
Cá c n câu bi t đâu mà g ,
Chim vào l ng bi t thu nào ra ? ».

Chúa Trò nh đ c th bi t khó lòng l i kéo đ c h Đàng, nh ng th y bài th ch a có câu k t, ý còn b ng , nên v n nuôi hy v ng, bèn cho ng i đem l v t nhi u h n, và mang theo lá th

cô a Chúa Trờnh vào gặp Đào Duy Tờ i n n a.

Lờ n này, ông m i vi t n t hai câu k t g i ra, đ trờ i d t khoát vi c m i m c c a Chúa Trờnh.
Hai câu đó nh sau :

3

« Có lòng xin tờ n lòng,

Đờng đi i n a mà chờng (*) em ghen ! »

(*) Chờng, có ý nói là Chúa Nguyễn.

Tờ đờy Đào Duy Tờ i giúp Chúa Nguyễn n đờnh và phát triờn vùng đờt miờn trong, m mang b cõi đờt n c ta cho đờn lúc qua đời ... ”

(Nguyễn : My Opera / Danh Nhân Story).

Vài đờu nói thêm vờ Đào Duy Tờ

Đào Duy Tờ (1572-1634) sinh tờ i tờnh Thanh Hoá. Ông rờt thông minh nhờng ông không đờ c dờ thi vì cha ông làm nghờ ca hát. Ông giờn Chúa Trờnh đời x b t công cho nên ông b vào Nam (dờ i sờ cai trờ c a Chúa Nguyễn)

Đào Duy Tờ vào Nam, sờng bờng nghờ chẵn trâu thuê cho m t nhà giàu ở Bình Đờnh. Chờ nhà là ngờ i ham mê văn hờc, đã phát hiờn ra Đào Duy Tờ là ngờ i có tài, nên đã tờn cờ Đào Duy Tờ cho quan Khám lý Trờnh Đờc Hoà. Vì m n tài cờ a Đào Duy Tờ , Trờnh Đờc Hoà đã gờ con gái cho, đờng thờ i tờn cờ Đào Duy Tờ cho Chúa Sãi Nguyễn Phức Nguyên. Sau cu c gờ p gờ vờ i Đào Duy Tờ , Chúa Sãi đã phong cho ông làm Nha Uý Nờ i Tán.

Trong chín năm, tờ 1625 đờn 1634, Đào Duy Tờ đã giúp Chúa Nguyễn xây đờng và m mang b cõi vờ phờng nam vì ông có tài cờ vờ chính trờ , kinh tờ , quân sờ , và văn chờng thờ phú n a.

Trong cu c chiờn Trờnh – Nguyễn, ông đã xây m t chiờn lu đờng ngăn ngờ a quân Trờnh. Chiờn lu này chờy tờ cờ a sông Nhờt Lờ đờn núi Đâu Mầu, Đờng Hờ i, tờnh Quờng Bình. Ngờ i dân gờ i chiờn lu này là Lu Thờy (tờ c là lu do Thờy Đào Duy Tờ xây đờng).